

NEW LIBRARY
BEHOLD BOOKS - MURDER HOUSES
PARTS LANGUAGE OF THE BEST
TRADITION
GLOBE —
WORDS TO JANTA

Christopher Merrill

Poems

(Алишер) - Нормидеги, америкалик дуст-рол

A Boy Juggling a Soccer Ball

after practice: right foot
to left foot, stepping forward and back,
to right foot and left foot,
and left foot up to his thigh, holding
it on his thigh as he twists
around in a circle, until it rolls
down the inside of his leg,
like a tickle of sweat, now catching
and tapping on the soft
side of his foot, and juggling
once, twice, three times,
hopping on one foot like a jump-roper
in the gym, now trapping
and holding the ball in midair,
balancing it on the instep
of his weak left foot, stepping forward
and forward and back, then
lifting it overhead until it hangs there;
and squaring off his body,
he keeps the ball aloft with a nudge
of his neck, heading it
from side to side, softer and softer,
like a dying refrain,
until the ball, slowing, balances
itself on his hairline,
the hot sun and sweat filling his eyes
as he jiggles this way
and that, then flicking it up gently,
hunching his shoulders
and tilting his head back, he traps it

~ 3 ~

2015/32	Alisher Navoiy
6908	nomidagi
	O'zbekiston MK

PVI
23768

in the hollow of his neck,
and bending at the waist, sees his shadow,
his dangling T-shirt, the bent
blades of brown grass in summer heat;
and relaxing, the ball slipping
down his back... and missing his foot.

He wheels around, he marches
over the ball, as if it were a rock
he stumbled into, and pressing
his left foot against it, he pushes it
against the inside of his right
until it pops into the air, is heeled
over his head--the rainbow!--
and settles on his extended thigh before
rolling over his knee and down
his shin, so he can juggle it again
from his left foot to his right foot
--and right foot to left foot to thigh--
as he wanders, on the last day
of summer, around the empty field.

The Diver

was balanced on the edge of the platform
when a word appeared like a moon, gathered in clouds,
and swirled above his hands and eyes--he jumped
upwards and out, tucking his legs and head
into his body's shell and, somersaulting
backwards, searching the ceiling for a polestar,
he cracked his skull on the platform, nicking
the dormant seed of his own death, and dropped
feet first, head slumped, slicing through the air,
the water, bleeding from his mouth and ears,
to root himself on the bottom of the pool
and see the springboards fluttering in their sheaths,
the whole crowd on their feet, speaking in tongues,
a woman waving a broken fist or a flower,
then a light rising through the crimson water:
the sun the sailor takes his warning from.

The Sea

The leaves scuttled across the roof,
Because it was autumn; because our house
Lay in the deep shade of maple and oak;
And because I chose the word *scuttled*, thinking
Of the rats who scampered through the cages
And corridors of dream last night, and of waking
At daybreak--alone...
And because you left,
The leaves scuttle across the roof,
The empty house whispers, *Fall, fall*,
And I smell salt air--and the sea.

The Hurricane

As if a guest overturned the sea's glass tabletop, then
made off with the buoys and floats, leaving the servants
in a frenzy.

As if anyone could have stopped the surf, the tide's
greedy heir, from wrapping the beach, the dunes, the
whole island in winding sheets of sea wrack and foam.

Certainly no one on this partial list of retainers: mariners,
fishermen, lifeguards, bodysurfers, sunbathers,
scrimshawers, seascapists, weathermen, widows, walls...

Nor the sailors manning the warships perched on the
horizon--birds tensed on a wire stretching around the
world.

Nor even the evangelist bellowing in the television
studio.

Not while sand swarmed up the road, clogging the
exhaust pipes and engines of the cars and trucks headed
for the mainland.

And over the canal the drawbridge opened, opened and
swayed, its crossbars snapping like garters, its tender
fleeing on foot.

And a bulkhead slid into the water, ripping off its salt-
soaked planks,

Like an old lecher unbuttoning his coat, begging for release.

As if this uninvited guest despised our offerings--our weather maps and balloons, our sandbags and stilts, rickety stairways anchored in the dunes, rockets unleashed at the moon, barges spreading garbage all over the sea...

Because as hosts we had neglected our duties and thus upset the order of the universe.

An order we neither understood nor successfully replaced.

For we couldn't waken from our sun-stunned drowse, couldn't tear ourselves away from the sand castle competition, the dune buggy races, the cockfights at the club.

Not even when the lifeguard raised the red flag, and saluted the storm clouds, and whistled in the swimmers and the end of summer.

Then the jetties, those long sleeves of rocks, gathered trawlers, steamers, and yachts, like lint.

And a sinking schooner wadded its sails, its handkerchiefs.

And the sea, mad dog, foamed at its mouth, this tidal inlet, then started chewing up the shore.

--All we could do was clap our hands... and wait for the help to come.

Yet there were those who called the hurricane a rite of passion, believing it would turn them in its four winds, would sweep their souls clean.

And some who tried to read its treatise nailed to the church door, while others prayed to learn where it got its marching orders and why it spurned our gifts.

And one who hoped its waves would hollow out the shells of words worn smooth on the lips of the crowd.

--They were the first to notice its open eye, the calm center of its fury.

But once the sand settled in the road, the skittish boats stopped straining to bolt from their slips and docks, and a boy, blinking away his mother's warning, scrambled up a dune to launch his kite.

A mote in the eye of a god, a surf-caster chuckled on his way to his favorite perch.

While an old man paced the vanishing shore, mumbling the names of all the women in his life.

Certain he could tame the winds gathering on the horizon.

--Then the eye closed, and the nightmare began again.

The summer houses propped up on the dunes, governments supported by a foreign power and subject to its shifting sense of priorities--toppled quickly, they embraced the harsh directives of wind and water, opening their doors and windows to the new order.

Like a coach with a drunken driver--that's how one cottage rode out to sea, spilling clothes, books, clocks, chairs, Persian rugs, and all the family secrets across the trail of a long high wave.

The same wave that towed abandoned cars up the canal and pushed a bungalow, like a baby stroller, across Dune Road then into Shinnecock Bay, where it stalled on an island of its own making.

A sandbar, really, with dashes of dune grass, macadam, stilts, and nails thrown in for support, around which a woman crazed by the winds would swim the next summer.

Singing, *There was a house, and then a hurricane...*

A place where the sun would rattle its keys and the conch shell own up to its white lies.

Where a poet learning to praise the winds might find a
storm of words coming to rest.

Where lovers stranded on a reef of flesh and spirit could
dream of making a fresh start.

Where the tide would slip in, like a familiar guest....

Because
variation on a theme by Yannis Ritsos

Because the Dead Sea released its hostages--the taste for
salt, a rudder and a sail;

Because a band of Roman slaves, disguised in their
master's robes, fled across the

Continent;

Because one manuscript, one waxen shoal of words,
burned a monastery down;

Because the sun spurned the Black Forest, and windmills
ground the peasants into the

earth, into the air, into the voice of the boy who
cried wolf;

Because the crowd hissed at the empty stage, and the
prompter drank himself to sleep,

and the diva hid in the pit;

Because we let barbed wire replace our wooden faces
and fences;

Because a scream left a trail through the ruined air;

Because I followed that trail into the woods, where my
hands dissolved in smoke and

rain;

Because I wandered for days, weeks, until I found
himself outside a walled city, a city

abandoned hundreds of years ago;

Because I couldn't scale the walls nor find a way to
return to my homeland, and so I

settled along a river in the desert;

Because the river changed course, and its banks
crumbled into the dry bed, where I was

on my knees, speechless and afraid;

Because whenever I hike into the desert, I talk and talk
and talk;
Because I have never been to the desert;
Because I refuse to follow any trail whose markings are
not completely clear;
Because I distrust signs, guideposts, land- and seamarks;
Because on my single visit to the ancient city I rifled the
ruins for potsherds and stone
    tools—and was warned never to return;
Because I heed all warnings, all directives from the
crowd;
Because I won't listen to anyone but myself;
Because I love to cry wolf;
Because everything I read smells of smoke;
Because sometimes I wake at night to find my hands
covered with salt, my sheet wrapped
    around me like a sail;
Because I can't tell if this is the desert or the sea;
Because I never learned to read the stars and don't know
where we're heading;
Because of this and more, much more, I hid your name
in the well... and here it is again,
    filling my cup.

The Fence

Once upon a time is what the fence dividing up a mountain range announces, in lines at once irregular and even.

For drama it depends upon a clear beginning, middle, and end. Its effects? Cathartic, purging landowners of their terror, interlopers of their pity. *On guard!* the playwright cries. *All the world's a fence*, the groundlings say.

In the ancient quarrel between fancy and the imagination the fence takes both sides. Nor does it distinguish between form and content, poetry and prose.

These are the four directions of the fence: up, down, right, wrong, black, white, male, female. Nevertheless at night the fence points only toward the future, time's true north.

In Tennessee someone is pouring the wilderness into a jar--that's one way to build a fence. Here's another: trace a pebble's lineage back to Creation.

Vested with moonflowers and intimations of the miraculous, the fence tilts into the hills, loosening its nails in a provocative fashion, unbuckling the armor men are saving for the final days.

See how the fence swaggers in the wind, embodying a dying sense of justice; how it casts a shadow over the

rumpled sheets of mud tucked into an arroyo in the wake of a flash flood; how it reveals our weakness for design.

For we carried the fence, like our accents and dances, into the wilds of this sprawling continent, where it survived our twangs and replaced our two-steps.

This is where we sang until our throats--our thoughts--were raw. And this is what results from myth giving way to law and history. Who will accept the fence's first, and final, offer?

The earth itself is a fence, according to the cartographers of the afterlife, in a universe awash in fences--a belief the demographers of the hereafter reject. Obscured by the rivers and rock walls the fence crosses and climbs is one stark fact: whether the world ends in fire or ice, the fence will live happily ever after.

Words

Paint blistering on the ceiling of the den:
Excuses gathered speed, helping no one.
So I walked up the same mountain as before.

Passed the same barbed wire, broken glass, tire tracks.
Then vetch, and penstemon, and the rusted water
Pipe coursing down through stands of scrub oak, aspen.

In the dry creek: a rattlesnake, coiling,
Guarding the rocks and ripped oak roots, head swaying,
Shaking its only bead, like a fanatic...

I know the little ones can kill: their venom's
Pure as the fury of the lovers' first
Attempts at cruelty, before they learn

What words or gestures will end an argument
Without destroying everything again—
And yet I stood there for a while, listening
To a woodpecker addling an aspen,
A mule deer thrashing in the underbrush,
And near the city thunder rumbling...

Some rattlesnakes can grow as long as humans.
This one I sidestepped in the end, then headed
Up the steep part of the trail, holding my tongue.

West Window
for W. S. Merwin

Green as the palm that fans the hill and hides
Flames at its base, the lizard slides or falls
From frond to flower, a raindrop disappearing
Into the ferns below. The island's mimics—
Mynas and mockingbirds—sing when the cardinal
Flies from the hutch to the mango and beyond.
The bamboo creaks. Doors open. No one's home.

The cardinal preening in the palm transplanted
from Indonesia is not the island's
sentry nor the sea's ambassador
winds waves and wings whirl at the sound of the last
door closing in the leper colony
below the bluff where the *brilliant water* is
wearing down the wreckage from the war

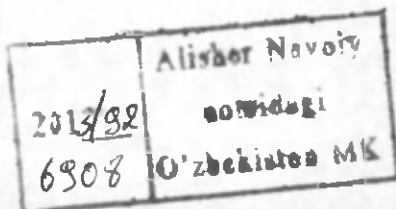

The dying man was still drawing up plans, this time for a
prison. Candles flickered, and outside his window
songbirds fell like rain; choristers trapped them in the
cisterns to roast them over a spit. A priest opened a book
and recorded the statesman's final words: *Who are the
enemies of France? The German princes? Their lands
are burning. The Holy Roman Empire is a leper colony.
Open the window on the West. We shall leave seeds and
feathers everywhere.* The Master of Royal Fireworks
was in the courtyard, tasting sauces for the songbirds.
Courtesans poured wine for the choristers. *The blows
from a sword are easily healed. Not so the blows of a*

tongue... The priest scribbled in the margins: *Delirium has set in*. Fireworks rained down on the city, like songbirds. The cisterns were filled with burning oil. Soon the swollen empire would split in two. Lepers were at the door. But just before he closed his eyes the cardinal heard the poet's voice: *Where are the snows of yesteryear?* And that is why it is said he died peacefully in his sleep.

~ 18 ~

Кристофер Меррилл

Шеърлар

Футбол коптогини ўйнар болакай

машқлар ҳадисини олгач, аввал ўнг,
сўнгра чап оёққа, олд-орқа юриб,
яна ўнг оёққа, кейин – чапига,
сўнгра сонга олиб, сон атрофида
тўпни айлантларар чамбарак қилиб,
оёқ орасига тушади копток
танадан оққан тер мисоли аста
ва у оёғининг юмшоқ тарафи
билан тутиб олар ерга туширмай,
ҳуққабоздай уни тепиб ўйнайди
оёқда бир, икки, уч маротаба
сакрамачоқ каби спорт залида,
тепар ва ҳавода ушлар муаллак,
заиф чап оёғи устида уни
олдин ва орқага юрар бемалол,
сўнгра боши узра кутарар, копток
тепасида туриб қолар муаллак;
болакай қаддини тутгунча расо
елка ва буйнида кутарар азот,
олар у елкадан бу елкасига,
оҳиста-оҳиста тебраниш сўнар,
сўниб бораётган нақорат каби
ҳаракат тинар ва мувозанатга
келар болакайнинг сочи устида,
кўзига жизғанақ қуёш билан тер
тулади кўзига тўп ўйнаётганда,
енгил тепиб ўйнар коптогини у,
букчайтириб олар елкаларини,
бошини орқага ташлар ва бўйин
ботиғида уни олади тутиб,

белини букар ва кўрар: соясин,
сербар футболкасин, жазирамада
куйган майсаларнинг тоб еган баргин;
дамини олар у, копток сирғалиб
елкасига тушар, оёқларини
соғина бошлайди зум ҳам ўтмасдан.

Айланиб чопади, копток устидан
тоққа қоқилгандай ҳатлаб ўтади,
чап оёғи билан коптогини ўнг
оёғига томон қисиб боради,
ва товони билан тепар коптокни,
у ҳавога учар – камалак мисол! –
тизларин айланиб ўтиб, болдирга
тушишидан аввал иккала сонин
орасига келиб тушади тўғри
токи болакай чап оёқдан ўнгга,
ўнг оёқдан чапга, сўнг сонларига
олиб коптогини ҳуққабоз каби
ўйнатиши учун ёзнинг энг сўнгги
куни бўш далада кезар чоғида.

Ғаввос

мувозанат сақлаб турар эди супанинг чеккасида
ой булутга урилгандай бир сўз жаранглаганда
кўзи билан қўлларини кўтариб сакради у
баландларга оёқ-бошин эгиб, ғужанак бўлиб,
орқага ўмбалоқ ошди у шифтдан ахтариб
кутб юлдузин, боши билан урилди-ку супага,
ажал уруғи ниш отди, шилқ этиб тушди боши,
оёқлари жонсизланди сирғаларкан ҳавода,
сув лоларанг бўлди қулоқ ва оғзининг қонидан,
у илдизга менгзалган кўй ҳовузнинг туб-тубида
қобиғида титраб турган трамплинни ҳамда
оёғига қалққан тўда солган чуввосларини,
синган кафти ёки гулни силкиётган аёлни,
сўнг қирмизи сувдан балққан нурни, ундан ҳам
кейин
денгизчига йўл кўрсаткич кунни кўрмоқчи бўлди.

Денгиз

Япроқлар уй томни айланиб учар,
Куз келди боғларга, уйимиз заранг,
Эман соясида жойлашган эди;
Туш йўлақларию қафас оралаб,
Чопган каламушлар ва тонг чоғида
Елғиз уйғонишни ўйлаб мен “инмоқ”
Сўзини танладим...

Чунки сен кетдинг,
Япроқлар айланиб қочади томни,
Бўм-бўш уй чалади хуштагин: куз, куз
Ва мен шўр ҳавони ҳидлайман – денгиз.

Тўфон

Гўё меҳмон денгизнинг шиша столини синдириб,
хизматкорларнинг конини қайнатганча буйга¹
ўтириб олганча сузиб кетаётгандай.

Гўё кимдир тўлқиннинг қизғанчиқ меросхўри
бўлмиш тўлқинчалар соҳилни, қумтепаларни,
қолаверса, денгиз йўсини ва кўпик қафанига ўралган
оролни қоплашидан сақлаб қола оладигандай.

Албатта, мулозимларнинг мана бу кичик рўйхатида
на денгизчилар, на балиқчилар, на қутқарувчилар, на
тўлқин ўрқачида сузувчилар, на қуёшда
тобланувчилар, на чиганокқа нақш чизувчилар, на
денгиз манзарасин чизувчи рассомлар, на об-ҳаво
мутахассислари, на бевалар, на деворлар... бор.

На уфқда туриб қолган ҳарбий кема экипажи бўлган
денгизчилар – қурраи замин бўйлаб тортилган
симларда ғуж қўниб олган қушлар.

На телестудияда мўраётган Инжил воизи.

На йўлларни қоплаган, материкка йўл олган
мошинлару юкмошинларнинг қувурию моторига
тикилиб қолган қум.

---

¹ Буй – сувада сузиб юрувчи огоҳлантириш белгиси.

Ва шовот устидаги кўприк очилди, у чайқалди
очилган кўйи, харилари синиб тушар, тиргаклари тик
оёқда қочиб боради.

Кўприкнинг усти тузга бўккан тахталари билан сувга
сирғалиб тушди.

Кўйиб юборинг деб ёлворган кўйи пальтоси
тугмаларин ечаётган кекса хотинбоз мисол.

Гўё қақирилмаган меҳмон таклифимизни
менсимагандай - об-ҳаво харитамиз, ҳаво
шарларимиз, қум тўлдирилган халгалару узун ёғоч
оёқларимиз, лиқиллаган нарвонимиз қум уюмига
лангар ташлади, ракеталар Ойда бўшалиб кетди,
баржалар денгизнинг ҳамма жойига ахлат ташлади...

Чунки меҳмон сингари биз ҳам бурчимизни унутиб
кўйдик ва шу тариқа борлиқ тартибига путур
етказдик.

Бу тартибни на англаб етдик ва на ўрнига бошқа бир
нарсани ўйлаб тополдик.

Чунки биз куёш карахт қилган уйқудан уйғона
билмадик, қум қалъаси қуриш мусобақасидан, қум
уюмидаги кўнғизлар пойгасидан, клубдаги хўроз
уриштиришдан ўзимизни тия олмадик.

Хатто кутқарувчи қизил байроқ кўтариб, бўрон булутидан огоҳ қилганда ҳам, сузувчиларга ҳуштак чалиб, ёз тугаганидан хабар берганида ҳам.

Яна бандаргоҳлар, қояларнинг анави узун енглари, бир жойга йиғилган траулерлар, пароходлар ва яхталар.

Ва пахтали елкани – кўлрўмоли билан чўкаётган чоғроқ бир кема.

Ва денгиз – оғзи кўпирган кутурган кўппак, сув кўтарилиши, яна чайнаб ташлар қирғоқни.

Кўлимиздан келгани – чапак чалмоқ ва келажак ёрдамни кутмоқ.

Яна тўфонни эхтирослар базми дея атаган ва у ўзини шамолга айлантириб, кўнглини супириб тозалашига ишонганлар ҳам бор эди.

Ва баъзилар унинг черков эшигига михланган рисоласини ўқишга уринганда бошқалар у қаердан шахдам одимлар буйруғини олганини, нега совғаларимизни ирганиб рад этганини билмоқ учун ибодат қилар эди.

Унинг тўлқинлари оломон лабларига тугилган сўзнинг пўстини сидириб ташлашига умид қилган одам ҳам бор эди.

Улар унинг очиқ кўзи – сокин қаҳрининг қоқ марказини биринчи бўлиб кўриб қолдилар.

Лекин қум йўлга уюлганда, лопиллаган қайиқлар ўз тўхташ жойи, бандаргоҳидан юлқинмай қўйганда болакай онасининг огоҳлантиришига ҳам қарамай варрак учиргани қум уюмига устига чиқди.

Худонинг кўзига тушган чўндай балиқчи ўлжаси бўлмиш олабуға томон кетаётиб қикирлади.

Айни чоқда бобой одимлайди ҳаётидаги барча аёлларнинг номини минғирлар экан.

Унинг уфқда тўдалашаётган шамолларни жиловлаб олгудай шашти бор эди.

– Кейин у кўзини юмди ва яна босинкираш бошланди.

Қум уюми устига туриб қолди дала ҳовлилар, чет мамлакат қўллаган ва устуворлик ҳиссини ўзгартириши зарур бўлган ҳукуматлар қулаб тушди қўққисдан, улар эшик ва деразаларин янги тартибга очиб, шамол билан сувнинг кескин буйруқларига бўйин эгди.

Худди ҳайдовчиси маст автобусдай бир коттеж денгизга оқиб чиқди, йўл-йўлакай кийимлар, китоблар, соатлар, устуллар, Эрон гиламлари ва

оиланинг барча сир-асрорларини узун ва баланд
тўлқин устига соча кетди.

Эгасиз мошинларни шовот томон сурган ўша тўлқин
дала ҳовлини болалар аравасидай Дюн Роуд бўйлаб
суриб, Шиннекок кўрфазига туширди ва дала ҳовли
ясама оролга айланиб қолди.

Кум уюми ўсимлиги, тош йўл, ёғоч тиргақлар ва мих
ёрдамга ташланган қумдан ясалган орол, унинг
атрофида келаси йили аклидан шамол оздирган аёл
сузиб юрган бўлади.

Кўшиқ айтар, *“Битта уй бор эди, тўфон келди
сўнг...”*

Бу жойда қуёш шақиллатар калитларини ҳамда
чиғанок бўйсунар ўзининг оппоқ ёлғонларига.

У ерда шамолни мақтамоқни машқ қилаётган шоир
дам олишга келган сўзлар бўронини топиб олади.

У ерда севишганлар саёз вужудларга ботиб қолади,
руҳ эса баридан янгитдан бошлашни орзу қилади.

У ерга таниш меҳмон каби сув оқими билдирмасдан
кириб келади...

Чунки

Яннис Рицос мавзусига вариация

Чунки ўлик денгиз гаров тушганларни эмин қилди –
туз таъми, руль ва елкан;

Чунки хожасининг кийимин кийиб олган римлик
куллар китъа бўйлаб қочишга тушди;

Чунки бир қўлёзма, бир сиқим мумланган сўз
куйдириб кул қилди бир монастирни;

Чунки куёш тан олмади Шварцвальдни, шамол
тегирмонлари дехқонларни ерга, ҳавога, бури
бўлиб увлаган болакайнинг овозига ун қилиб
тортди;

Чунки бўм-бўш саҳнада вишиллер эди оломон,
бадмаст суфлёр донг қотиб ётарди,
примадонна ўрага яшириниб олди;

Чунки тиканли симга ҳиссиз юзимизу тўсиқлар
ўрнини бердик;

Чунки кичкириқ вайрон бўлган ҳавода из қолдирди;

Чунки мен ўша из ортидан ўрмонга бордим,
кўлларим эриб, тутун ва ёмғирга айланиб кетди;

Чунки мен юз йиллар олдин ташлаб кетилган сирти
деворли шаҳар ташқарисидан топгунча
кунлаб ва ҳафталаб саргардон кездим;

Чунки мен на деворни чамалай олдим, на кадрдон
гўшимга қайта олдим, шу тариқа дарё
бўйидаги соҳилда қолиб кетдим.

Чунки дарё ўзгартирди ўзанини ва унинг кирғоқлари
мен тиз чўкиб, лол ва қўркиб ўтирган қуруқ
каравотга уваланиб тушди;

Чунки саҳронинг қаерига борсам ҳам тинмай
сўзланар эдим;

- Чунки мен ҳеч қачон саҳрони кўрмаганман;
Чунки аниқ бўлмаган изга эргашгим келди;
Чунки аломатлар, йўлжўрсатар устунлар, ер ва денгиз
ишорат белгиларига ишонмайман;
Чунки мен кўҳна шаҳарга илк сафарим чоғидаёк
сопол синиқлари билан тош қуруллар излаб,
харобаларни титкиладим ва ҳеч қачон бу ерга
қайтиб келмайсан деб огоҳлантирилдим;
Чунки мен барча огоҳлантиришлару оломоннинг
кўрсатмаларини ерда қолдирмайман;
Чунки мен ўзимдан бошқанинг гапига қулоқ
солмайман;
Чунки мен бўри бўлиб увиллашни яхши кўраман;
Чунки мен ўқиш учун қўлга олган ҳар нарсадан
тутун иси анқийди;
Чунки баъзан қўлларимни топиш учун ярим тунда
уйғониб кетсам, қўлларимни шўр босган,
чойшаб эса баданимга елкан каби ўралиб
қолган бўлади;
Чунки бу ер чўл ёки денгиз бўлса, буни гапириб бера
олмайман;
Чунки юлдузларни ўқишни ўрганмаганман, қайга
кетаётганимизни ҳам билмайман;
Чунки шу сабабли, ундан ҳам каттароқ сабабларга
кўра, исмингни қудуққа яширдим, мана у яна
паймонамни тўлдира бошлар.

Тўсиқ

Тоғ тизмасини иккига бўлиб қўйган тўсиқ
“Кунлардан бир кун” деган сатр билан кўққисдан,
узук-юлук ва кўққис гап бошлар.

У драма бўлиши учун ибтидоси, ўртаси ва интиҳоси
аниқ бўлиши керак. Таъсирлари-чи? Улар
террорнинг тозартувчи, покловчи хўжайинлари, улар
таассуфининг ҳаётингта бурун тиқувчилари. *Эҳтиёт
бўл!* – кичкирар драматург. *Бутун дунё – тўсиқ*, дер
тўпори одамлар.

Кашфиёт билан тасаввур ўртасидаги кўҳна жанжалда
тўсиқ икки тарафга ҳам ён босади. У на шакл билан
мазмун ва на шеър билан насрни фарқлай олади.

Тўсиқнинг тўрт томони бор: юқори, паст, ўнг, чап,
қора, оқ, эркак, аёл. Шунга қарамасдан, кечалари
тўсиқ келажакка йўл кўрсатади, вақт ҳақиқий
шимолдир.

Теннессида кимдир даштни кўзага қуяди – бу тўсиқ
қуришнинг бир йўлидир. Яна битта мисол: тошлар
ўтган йўлни Яратганга томон қайта босиб
чиқмоқлик.

Ойгул ва мўъжиза ишораси ваколатин олган тўсиқ
михларини йўқотиб қирларга ёнбошлар фитнакор
тарзда, оҳанжомасини ечаётган одамлар уларни
асраб қўяр сўнгги кунларга.

Бок тўсиқнинг шамолда гириллашига,
тажассумлантиришига адолатнинг ўлаётган ҳиссини;
кўккис тошқиндан сўнг жилғага тўлиб қолган
лойқанинг ғижим чойшабига соя ташлашига; мақсад
танлашдаги ожизлигимизни фош қилишига.

Чунки тўсиқни талаффузу рақслар каби улкан
қитъанинг қалин ўрмонларига кўтариб бордик, ўша
ерда у қўпол талаффузимиздан узоқроқ яшаб қолди,
рақсларимиз ўрнини эгаллади.

Биз у ерда бўғзимизни йиртиб қуйладик, ўйларимиз
хом эди. Ва бу ривоятдан келиб чиқиб, қонун ва
тарихга йўл беради. Ким тўсиқнинг илк ва сўнгги
таклифини қабул қилади?

Нариги дунё хариташуносларининг фикрича, Ернинг
ўзи ҳам тўсиқдир, тўсиқларга тўлиб кетган коинотда
нариги дунё демографлари буни рад этади. Тўсиқ
кесиби ўтадиган ва юқорига ўрлайдиган дарёлар ва
тик қоялар бир нарсани англатиб туради: дунё
оловда қуйиб кетадими ёки муз қотадими, барибир
тўсиқ омон қолаверади.

***

Кўмирнинг устида юрай деб аста
Оёқ кийимимни ечдим, бошладим,
Ўз теримни шилдим, мана, бирпаста
Сени айлангириб ўраб ташладим.
Танамни қийма гўшт этдим, оғринмай,
Сени севмоқ учун асли бу ришта.

Ниҳоят, жонимни суғурдим, атай,
Сенга айланмоқ-чун, фариштам!

***

Очман. Рўза тутмоғим керак.

***

Аллоҳнинг сири: лабларини қўйди қулоғимга У,
Лекин бирор нарса демади.

***

Капалакнинг чаққани илон заҳридан баттар.

***

Сени ё ўн йил аввал, ё ўн йил кейин топишим керак
эди.
Ҳузуримга келдинг, лекин, вақтида.

***

Пашшанинг уч-тўрт кунлик умри билан
Тошбақанинг икки юз йиллик умри ўртасида
Қандай фарқ бор ўзи?

***

Сўзлар

Қовжираган бўёк хужра шифтида:
Ҳеч кимни қўлламай қочар тазарру.
Аввалгидай чиқдим айни бир тоққа.

Бир хил тиканли сим, ойна парча, балон изларин,
Сўнг донли чирмовук, айиккулок ўт, занглаган сув,
Эману теракзорлар оралаб пастга инган қувурни
ўтдим.

Сувсиз ариқ ичида: баҳайбат илон, тўлғона-тўлғона,
Қоялар, эман илдизларин қўриқлаб, кўтаради бош,
Ягона мунчоғин мутаассиб каби силкиллатади...

Биламан, кичиги ҳам ўлдириши мумкин: уларнинг
Заҳри ошиқларнинг ўргангунча то
Бешафқат илк уринишидаги ғазаб мисол тоза

Исбот қайси сўз ё ишоралар билан тугаркин
Остин-устун қилмай бошдан ҳар нени,
Бирпас қолдим унда шунга қарамай

Тинглабон қизилиштон терак йўнишин,
Қора думли буғу шохга ишқалашин шох,
Шаҳар ёқда гумбурлашин момоқалдирок...

Одам бўйи ўса билар баъзи илонлар.
Бунисига чап бердим мен ниҳоят, сўнгра
Тикка йўлга қараб кетдим, тилимни ушлаб.

Ғарб даричаси

В.С. Мервинга

Тепаликни елпиб-елпиб остидаги ўтни яширган
Пальма дарахтидай ям-яшил калтакесак сирғалиб
Ёхуд аста тушар каттакон баргдай ёмғир томчисидай
Папоротник остида кўздан йўқолган
Гул устига. Оролнинг тақлидчилари –
Майнаю тўтилари – қуйлашни бошлайди
Кардинал қуш тузоқдан қочаркан манго ва ундан
нарига.
Бамбук қисирлайди. Эшик очилар. Уйда ҳеч ким йўқ.

Пальма дарахтидаги Индонезиядан келтирилган
ўзига оро бераётган кардинал қуш на оролнинг
қоровули ва на денгиз элчиси
насимлар тўлқинлар ва қанотлар
олмос сув уруш келтирган вайроналарни тиклаётган
қоя пастидаги моховхонадаги энг охирги
ёпилаётган эпикнинг товушига гир-гир айланар

Ўлаётган одам хануз режа тузмокда эди, бу сафар камок учун. Шамлар милтиллайди, унинг деразаси ортида ёмғир бўлиб ёғар сайроқи кушлар; хор кўшиқчилари ҳовончада ковриш учун тузок кўйиб тутган уларни. Роҳиб китобни очиб баёнолдаги сўнгги сўзларни ёзиб олди:

"Франциянинг душманлари ким? Немис шаҳзодаларми? Уларнинг ватани олов ичинда. Муқаддас Рим Империяси моховхонага айланди. Ғарб томондаги даричани очинг.

Биз уруе ва патларимизни ҳаммаёққа ташлаб ўтажаскиз". Шоҳона мушакларнинг хўжайини ҳовлида сайроқи кушлар учун қайлаларни татиб кўрмокда эди. Соқийлар хор кўшиқчилари учун май куйиб узатишди.

"Қилич зарби тез тузалар. Тил захрининг битиши қийин..." Роҳиб дафтар ҳошиясига алмойи-жалмойи қилиб ёзди: *"Шужур, алаҳсираш тугади"*. Мушаклар сайроқи кушлардай шаҳар устига ёғилди. Идишлар чирок мойига тўлдирилди. Ҳадемай ёрилай деб турган салтанат иккига бўлинади. Моховлар шундоқ остонадайди. Аммо у кўзини юмишидан сал олдинроқ кардинал куш шоир овозини эшитди: *"Ўтган йилги қорлар қайдадур?"* Шунинг учун ҳам демишларки у уйқусида тинчгина омонатни топширибдур.